

KAMILA OKRÓJ

Uniwersytet Szczeciński

**EGZAMINY DLA KANDYDATÓW NA BIEGŁYCH REWIDENTÓW
A PROGRAM KSZTAŁCENIA NA SPECJALNOŚCI
„RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA I AUDITING”
NA WYDZIALE NAUK EKONOMICZNYCH I ZARZĄDZANIA
UNIwersYTETU SZCZECIŃSKIEGO**

Wprowadzenie

Zawód biegłego rewidenta jest zawodem zaufania publicznego. Do systemu prawnego obowiązującego w Polsce nie wprowadzono definicji zawodów zaufania publicznego. W praktyce ugruntowało się, że mianem zawodu zaufania publicznego określa się profesje polegające na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych, troski o realizację interesu publicznego¹.

Zadaniem uniwersytetu jest stworzenie najlepszych warunków kształcenia oraz dbałość o najwyższy poziom zajęć dydaktycznych. Kształcenie na kierunkach, które zaspokajają indywidualne i społeczne aspiracje i oczekiwania, jest jednym ze strategicznych celów Uniwersytetu Szczecińskiego².

¹ Ł. Mazur, *Zawody zaufania publicznego*, „Fiskus” 2007, nr 8, http://www.e-podatnik.pl/artukul/fiskus/12584/Zawody_zaufania_publicznego.html, dostępne na dzień 01.04.2011.

² *Strategia rozwoju Uniwersytetu Szczecińskiego na lata 2008–2015 – projekt*, Szczecin, styczeń 2008.

Do osób zainteresowanych wykonywaniem zawodu biegłego rewidenta jest adresowana specjalność „rachunkowość finansowa i auditing”, którą prowadzi Uniwersytet Szczeciński na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania (WNEiZ) na kierunku „finanse i rachunkowość” (FiR). Program kształcenia w ramach tej specjalności powinien być zbieżny z wymaganiami, jakie są stawiane kandydatom na biegłych rewidentów. Ułatwi to bowiem absolwentom Uniwersytetu Szczecińskiego uzyskanie pozytywnych ocen z egzaminów przewidzianych dla kandydatów na biegłych rewidentów.

Celem artykułu jest analiza i ocena programu nauczania na stacjonarnych studiach pierwszego i drugiego stopnia na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” prowadzonych na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego pod kątem wymagań egzaminacyjnych stawianych kandydatom na biegłego rewidenta. By ten cel osiągnąć, przedstawiono:

- ogólny zakres egzaminów na biegłych rewidentów oraz tryb i sposób ich przeprowadzania,
- program kształcenia na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

1. Zakres egzaminów na biegłych rewidentów oraz tryb i sposób ich przeprowadzania

Zasady uzyskiwania tytułu biegłego rewidenta określa Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (DzU nr 77, poz. 649). Tytuł „biegły rewident” podlega ochronie prawnej. Posługiwać się nim może jedynie osoba wpisana do rejestru biegłych rewidentów. Wpisanie osoby fizycznej do rejestru biegłych rewidentów następuje po spełnieniu następujących warunków³:

- korzysta z pełni praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- ma nieposzlakowaną opinię i swoim dotychczasowym postępowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu biegłego rewidenta;

³ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, DzU 2009, nr 77, poz. 649, art. 5 ust. 2.

-
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
 - ukończyła studia wyższe w Rzeczypospolitej Polskiej lub zagraniczne studia wyższe uznawane w Rzeczypospolitej Polskiej za równorzędne i włada językiem polskim w mowie i piśmie;
 - odbyła roczną praktykę w zakresie rachunkowości w państwie Unii Europejskiej oraz co najmniej dwuletnią aplikację pod kierunkiem biegłego rewidenta, mającą na celu praktyczne przygotowanie do samodzielnego wykonywania zawodu, przy czym spełnienie tych warunków zostało stwierdzone przez Komisję Egzaminacyjną, zwana dalej „Komisją”;
 - złożyła przed Komisją z wynikiem pozytywnym egzaminy dla kandydatów na biegłego rewidenta;
 - złożyła przed Komisją z wynikiem pozytywnym końcowy ustny egzamin dyplomowy, sprawdzający wiedzę zdobytą w trakcie aplikacji;
 - złożyła ślubowanie przed prezesem Krajowej Rady Biegłych Rewidentów lub innym upoważnionym członkiem Krajowej Rady Biegłych Rewidentów.

Kluczowym elementem w postępowaniu kwalifikacyjnym są egzaminy dla kandydatów na biegłego rewidenta. Egzaminy te składają się z pytań testowych i zadań sytuacyjnych, obejmujących 10 tematów egzaminacyjnych z zakresu⁴:

- teorii i zasad rachunkowości;
- zasad sporządzania sprawozdań finansowych, w tym skonsolidowanych sprawozdań finansowych;
- międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej;
- analizy finansowej;
- rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej;
- zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej;
- rewizji finansowej;
- standardów rewizji finansowej;
- etyki zawodowej i niezależności biegłego rewidenta;
- wymogów prawnych dotyczących badania sprawozdań finansowych oraz biegłych rewidentów i podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych.

⁴ Ibidem, art. 9 ust. 1.

W trakcie egzaminów sprawdzana jest także wiedza niezbędna do rewizji finansowej z zakresu⁵:

- prawa spółek i ładu korporacyjnego;
- prawa o postępowaniu upadłościowym i naprawczym;
- prawa podatkowego;
- prawa cywilnego;
- prawa pracy i ubezpieczeń społecznych;
- prawa bankowego;
- prawa ubezpieczeniowego;
- technologii informacyjnych i systemów komputerowych;
- mikroekonomii i makroekonomii;
- matematyki i statystyki;
- podstawowych zasad zarządzania finansowego w jednostkach gospodarczych.

Tryb i sposób przeprowadzania egzaminów określa Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego na biegłych rewidentów (DzU nr 6, poz. 36). Podstawowe informacje w tym zakresie zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1

Tryb i sposób przeprowadzania egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów

Lp.	Wyszczególnienie	Opis
1	2	3
1	Forma egzaminów	Egzaminy pisemne składają się z czterech sesji egzaminacyjnych, z których każda obejmuje 2 albo 3 egzaminy. Każdy egzamin pisemny w danej sesji składa się z 2 albo 3 bloków tematycznych. Blok tematyczny zawiera od 10 do 40 pytań testowych oraz od 1 do 7 zadań sytuacyjnych. Po odbyciu rocznej praktyki w zakresie rachunkowości, zdaniu z wynikiem pozytywnym egzaminów pisemnych oraz odbyciu co najmniej dwuletniej aplikacji kandydat na biegłego rewidenta przystępuje do ustnego egzaminu dyplomowego
2	Informacje przekazywane kandydatom na biegłych rewidentów przed rozpoczęciem egzaminu	Przed rozpoczęciem egzaminu pisemnego przewodniczący składu egzaminacyjnego informuje kandydatów na biegłych rewidentów przystępujących do egzaminu o: <ul style="list-style-type: none"> – sposobie przeprowadzania egzaminu, – przepisach porządkowych obowiązujących w trakcie egzaminu, – zasadach dokonywania oceny udzielonych odpowiedzi, – czasie rozpoczęcia i zakończenia egzaminu, – terminie ogłoszenia wyników

⁵ Ibidem, art. 9 ust. 2.

1	2	3
3	Zasady opuszczania sali egzaminacyjnej (przepisy porządkowe)	W trakcie egzaminu pisemnego kandydat na biegłego rewidenta może opuścić salę po uzyskaniu zgody członka składu egzaminacyjnego i przekazaniu mu pracy egzaminacyjnej
4	Dozwolone pomoce dydaktyczne w czasie egzaminów	W trakcie egzaminu pisemnego kandydat na biegłego rewidenta może korzystać z przepisów prawa ogłoszonych w dziennikach urzędowych lub zawartych w zbiorach przepisów bez komentarzy, norm zawodowych, standardów rachunkowości, standardów rewizji finansowej, wskazówek Krajowej Rady Biegłych Rewidentów oraz z urządzeń ułatwiających liczenie (kalkulatorów), z wyjątkiem urządzeń posiadających funkcje gromadzenia, przetwarzania i przenoszenia danych. Podczas części ustnej nie można korzystać z żadnych pomocy
5	Zachowania niepożądane w czasie egzaminu	Przewodniczący składu egzaminacyjnego może wykluczyć z egzaminu pisemnego kandydata na biegłego rewidenta, który podczas egzaminu narusza przepisy porządkowe obowiązujące w trakcie egzaminu lub korzysta z materiałów oraz z urządzeń innych niż dozwolone
6	Zasada anonimowości oceny prac	Po zakończeniu egzaminu pisemnego kandydat na biegłego rewidenta zwraca pracę egzaminacyjną oraz zaklejoną kopertę z danymi osobowymi, które są oznaczane przez członków składu egzaminacyjnego numerem identyfikacyjnym
7	Podstawy odrzucenia pracy egzaminacyjnej	Nie podlegają ocenie prace egzaminacyjne, które: <ul style="list-style-type: none"> – zawierają inne, poza przydzielonym numerem identyfikacyjnym, elementy pozwalające na identyfikację pracy kandydata na biegłego rewidenta; – nie zawierają kompletu arkuszy z pytaniami testowymi oraz z zadaniami sytuacyjnymi; – są rozwiązane w sposób nietrawny lub nieczytelny
8	Zasady oceniania	Warunkiem zdania egzaminu pisemnego jest uzyskanie co najmniej 60% maksymalnej liczby punktów z każdego bloku tematycznego. Pytanie testowe jest pytaniem jednokrotnego wyboru, które jest oceniane w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – odpowiedź prawidłowa – dwa punkty, – odpowiedź nieprawidłowa – minus jeden punkt, – brak odpowiedzi – zero punktów. Zadanie sytuacyjne oceniane jest według skali punktowej podanej w zadaniu. Za nieprawidłowo rozwiązane zadanie lub brak rozwiązania nie stosuje się punktów ujemnych. Warunkiem zdania ustnego egzaminu dyplomowego jest udzielenie odpowiedzi na 3 pytania zawarte w jednym z 30 zestawów pytań, wylosowanym przez kandydata na biegłego rewidenta. Kolejność udzielania odpowiedzi ustala kandydat na biegłego rewidenta. Udzielone odpowiedzi oceniane są z uwzględnieniem poprawności i spójności odpowiedzi oraz umiejętności wykorzystania wiedzy zdobytej w praktyce
9	Nadzór w czasie egzaminu	Egzamin pisemny przeprowadza się w wydzielonej sali, pod nadzorem trzech członków Komisji stanowiących skład egzaminacyjny, w warunkach zapewniających zdającym samodzielność pracy. Egzamin dyplomowy odbywa się w obecności przewodniczącego Komisji lub jego zastępcy oraz dwóch członków Komisji
10	Terminy egzaminów	Krajowa Rada Biegłych Rewidentów ustala termin podstawowy dla każdego egzaminu pisemnego w danej sesji oraz dwa terminy poprawkowe. Egzamin dyplomowy może być powtórzony czterokrotnie w terminach ustalonych przez Komisję

1	2	3
11	Nieobecność na egzaminie	Nieprzystąpienie przez kandydata na biegłego rewidenta do egzaminu pisemnego, na który został zakwalifikowany, jest równoznaczne z niezaliczeniem egzaminu, z wyłączeniem sytuacji, w której w terminie 7 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu kandydat na biegłego rewidenta przedłoży Komisji kopię dokumentu potwierdzającą niemożność przystąpienia do egzaminu w wyznaczonym terminie
12	Czas trwania egzaminów	Czas trwania poszczególnych egzaminów pisemnych jest uzależniony od liczby pytań testowych i zadań sytuacyjnych, i nie może przekroczyć 240 minut. Egzamin dyplomowy trwa nie dłużej niż 30 minut
13	Termin ogłoszenia wyników	Termin ogłoszenia wyników z egzaminu pisemnego wyznacza przewodniczący Komisji albo jego zastępca na dzień przypadający nie później niż w terminie 7 dni od dnia jego przeprowadzenia. Wynik egzaminu ustnego ogłasza przewodniczący składu egzaminacyjnego po zakończeniu egzaminu w danym dniu
14	Forma ogłoszenia wyników	Wyniki egzaminu pisemnego są zamieszczane w dniu ogłoszenia wyników na stronie internetowej Krajowej Izby Biegłych Rewidentów. Kandydat na biegłego rewidenta posiada dostęp wyłącznie do własnych wyników egzaminów poprzez zalogowanie na indywidualne konto internetowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego na biegłych rewidentów (DzU nr 6, poz. 36).

Miejsce, dokładny termin oraz szczegółowy zakres tematyczny egzaminów określa Krajowa Rada Biegłych Rewidentów w formie uchwał zatwierdzanych przez Komisję Nadzoru Audytowego⁶. Egzaminy pisemne mogą być przeprowadzane w Katowicach, Poznaniu i Warszawie. Ustny egzamin dyplomowy jest przeprowadzany w Warszawie⁷. Sesje egzaminacyjne przedstawiono w tabeli 2.

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia MF zaliczenie egzaminów pisemnych z sesji I jest warunkiem przystąpienia do egzaminów pisemnych z sesji II. Egzaminy pisemne z sesji II i z sesji III kandydat na biegłego rewidenta może zdawać łącznie, a ich zaliczenie jest warunkiem przystąpienia do egzaminów pisemnych z sesji IV⁸.

⁶ Ibidem, art. 9 ust. 9.

⁷ Uchwała nr 1868/43/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 11 maja 2010 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ramowego harmonogramu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego, określającego miejsce i termin przeprowadzania egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów, a także egzaminu z prawa gospodarczego dla osób, o których mowa w art. 5 ust. 3 i 4 ustawy.

⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego na biegłych rewidentów, DzU 2009, nr 6, poz. 36, § 9.2.

Tabela 2

Sesje egzaminacyjne dla kandydatów na biegłych rewidentów

Sesja egzaminacyjna I	
Lp.	Egzamin
1	Teoria i zasady rachunkowości
2	Ekonomia i kontrola wewnętrzna

Sesja egzaminacyjna II	
Lp.	Egzamin
1	Prawo – prawo cywilne, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo spółek, prawo o postępowaniu upadłościowym i naprawczym, prawo regulujące działalność gospodarczą
2	Prawo podatkowe (część I)
3	Finanse

Sesja egzaminacyjna III	
Lp.	Egzamin
1	Prawo podatkowe (część II)
2	Rachunkowość finansowa
3	Rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza

Sesja egzaminacyjna IV	
Lp.	Egzamin
1	Sprawozdania finansowe i ich analiza
2	Rewizja finansowa

Źródło: Uchwała nr 2059/44/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie terminów egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów.

2. Program kształcenia na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym uczelnia jest autonomiczna we wszystkich obszarach swojego działania na zasadach określonych w usta-

wie⁹. Uczelnia ma w szczególności prawo do ustalania planów studiów i programów kształcenia, z uwzględnieniem standardów kształcenia określonych w przepisach wydanych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego¹⁰. Standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia uwzględniają kwalifikacje, jakie powinien posiadać absolwent tych studiów, ramowe treści kształcenia, czas trwania studiów i wymiar praktyk oraz wymagania dla poszczególnych form studiów¹¹.

Standardy kształcenia dla kierunku studiów „finanse i rachunkowość” zostały określone w załączniku nr 32 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia (DzU 2007, nr 164, poz. 1166). Zgodnie z rozporządzeniem, studia na kierunku „finanse i rachunkowość” są realizowane w cyklu dwustopniowym. Ramowe treści kształcenia dla pierwszego i drugiego stopnia kształcenia wraz z minimalną liczbą godzin zajęć przedstawiono w tabeli 3.

Z treści kształcenia przedstawionych w tabeli 3 wynika, że faktyczna autonomia uczelni w zakresie ustalania programu nauczania na kierunku „finanse i rachunkowość” na studiach pierwszego stopnia realizowana jest w ramach 930 godzin, na studiach drugiego stopnia zaś w trakcie 560 godzin. Stanowi to odpowiednio 51,66% oraz 70% zajęć dydaktycznych w ramach określonego rozporządzeniem minimum programowego. Należy podkreślić, że wszystkie podane w standardzie limity godzinowe są na poziomie minimalnym, a więc uczelnie mogą przyjmować większą liczbę godzin. Jednak ze względów finansowych uczelnie zazwyczaj realizują tylko minima zawarte w standardzie.

Program nauczania na kierunku „finanse i rachunkowość” na WNEiZ na studiach pierwszego stopnia realizowany jest w ramach 1864 godzin, na studiach drugiego stopnia zaś wymiar godzinowy wynosi 814 godzin. Określone rozporządzeniem minimalne limity pracy dydaktycznej zostały więc nieznacznie przekroczone.

⁹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, DzU 2005, nr 164, poz. 1365, art. 4 ust. 1.

¹⁰ Ibidem, art. 6 ust. 1 pkt 2.

¹¹ Ibidem, art. 9 pkt 2.

Tabela 3

Ramowe treści kształcenia dla pierwszego i drugiego stopnia kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość”

Studia pierwszego stopnia	Godziny	Studia drugiego stopnia	Godziny
A. Grupa treści podstawowych Treści kształcenia w zakresie:	300	A. Grupa treści podstawowych Treści kształcenia w zakresie:	105
1. Matematyki	30	1. Polityki pieniężnej	30
2. Statystyki	30	2. Rachunkowości zarządczej	30
3. Prawa	30	3. Portfela inwestycyjnego	45
4. Ekonometrii	30		
5. Rachunkowości	45		
6. Finansów	45		
7. Mikroekonomii	45		
8. Makroekonomii	45		
B. Grupa treści kierunkowych Treści kształcenia w zakresie:	300	B. Grupa treści kierunkowych Treści kształcenia w zakresie:	135
1. Matematyki finansowej		1. Prawa finansowego	
2. Analizy finansowej		2. Nowoczesnych odmian rachunku kosztów	
3. Rachunkowości finansowej		3. Standardów sprawozdawczości finansowej	
4. Rynków finansowych		4. Zarządzania instytucjami kredytowymi	
5. Finansów publicznych			
6. Finansów przedsiębiorstwa			
7. Bankowości			
8. Ubezpieczeń			
Inne wymagania	270	Inne wymagania	–
1. Wychowanie fizyczne	60		
2. Języki obce	120	–	
3. Technologie informacyjne	30		
4. Treści humanistyczne	60		
5. Ochrona własności intelektualnej	?		
Razem	870	Razem	240
Minimalna liczba godzin	1800	Minimalna liczba godzin	800
Przedmioty wprowadzone przez uczelnie	930	Przedmioty wprowadzone przez uczelnie	560

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 32 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia... (DzU 2007, nr 164, poz. 1166).

Godzinowy podział treści kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość” na WNEiZ w zestawieniu z wymaganiami określonymi w standardzie zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4

Podział treści kształcenia dla pierwszego i drugiego stopnia kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość” na WNEiZ

Studia pierwszego stopnia			Studia drugiego stopnia		
Treści kształcenia w zakresie	Standard (godziny)	WNEiZ (godziny)	Treści kształcenia w zakresie	Standard (godziny)	WNEiZ (godziny)
A. Grupa treści podstawowych	300	330	A. Grupa treści podstawowych	105	109
B. Grupa treści kierunkowych	300	315	B. Grupa treści kierunkowych	135	135
Inne wymagania	270	289	Inne wymagania	–	–
Przedmioty wprowadzone przez uczelnie	930	930	Przedmioty wprowadzone przez uczelnie	560	570
Razem	1800	1864	Razem	800	814

Źródło: opracowanie własne.

Na studiach pierwszego stopnia wymiar godzinowy treści podstawowych (przedmioty z grupy A) został poszerzony z korzyścią dla studentów makroekonomii (o 15 h) i podstaw rachunkowości (o 15 h). W zakresie treści kierunkowych (przedmioty z grupy B) wymiar godzinowy uległ rozszerzeniu o 15 h. Zgodnie z wymaganiami określonymi w standardzie wprowadzono przedmiot „ochrona własności intelektualnej” w wymiarze 15 h. Wymiar godzinowy przedmiotów wprowadzonych przez uczelnię ograniczono do minimum określonego standardem. Na studiach drugiego stopnia wymiar godzinowy treści podstawowych i kierunkowych utrzymany jest na poziomie minimum przyjętego w standardzie, nieznacznie zaś zwiększono liczbę godzin (o 10 h) zajęć z przedmiotów wprowadzanych przez uczelnię.

Kształcenie na kierunku „finanse i rachunkowość” na WNEiZ w zakresie treści podstawowych (przedmioty z grupy A) i kierunkowych (przedmioty z grupy B) pokrywa się w zasadzie z wymaganiami określonymi w standardzie. Uniwersytet Szczeciński w ramach kierunku „finanse i rachunkowość” może budować przewagę konkurencyjną w stosunku do innych jednostek prowadzą-

cych ten kierunek studiów jedynie za pomocą atrakcyjnej oferty edukacyjnej w zakresie przedmiotów wprowadzanych przez uczelnię. Do tej grupy należą pozostałe przedmioty (w tym przedmioty do wyboru) oraz przedmioty specjalizacyjne.

Wybierając specjalizację, studenci podejmują jednocześnie decyzję o najbardziej prawdopodobnym kierunku, w jakim chcieliby kształtować swoją karierę zawodową. Oczekują, że oferta edukacyjna oraz wysoka jakość dydaktyki zaspokoi ich aspiracje i oczekiwania. Do osób zainteresowanych wykonywaniem zawodu biegłego rewidenta adresowana jest specjalność „rachunkowość finansowa i auditing”. Przedmioty wprowadzone przez uczelnię dla studentów, którzy wybrali tę specjalizację, zaprezentowano w tabeli 5.

Tryb i sposób przeprowadzania zaliczeń z przedmiotów objętych programem nauczania określa regulamin studiów Uniwersytetu Szczecińskiego. Szczegółową organizację sesji egzaminacyjnej (harmonogram egzaminów) ustala dziekan, po zasięgnięciu opinii egzaminatorów oraz organu samorządu studenckiego, najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem sesji egzaminacyjnej¹². Forma zaliczeń przedmiotów jest podawana do wiadomości studentów na początku roku akademickiego lub semestru. Przedmiot może kończyć się egzaminem, zaliczeniem z oceną bądź zaliczeniem. Regulamin studiów Uniwersytetu Szczecińskiego stanowi, że liczba egzaminów nie może być większa niż 8 w ciągu roku akademickiego, a 5 w ciągu jednej sesji egzaminacyjnej¹³. Egzamin, co do zasady, przeprowadza osoba wykładająca przedmiot. Egzamin może być przeprowadzony w formie ustnej, pisemnej, testowej lub w sposób praktyczny, a także w połączeniu tych form, jeżeli wymaga tego specyfika przedmiotu¹⁴.

Zaliczenia zajęć (przedmiotów) niekończących się egzaminem dokonuje prowadzący w formie określonej przez kierownika jednostki organizacyjnej prowadzącej dane zajęcia¹⁵. Zajęcia z przedmiotu zalicza prowadzący zajęcia, na podstawie¹⁶:

- obecności i oceny aktywności studenta na zajęciach oraz uzyskanych pozytywnych ocen prac wykonywanych w ramach tych zajęć bądź

¹² Regulamin studiów Uniwersytetu Szczecińskiego, § 31 pkt 1.

¹³ Ibidem, § 31 pkt 2.

¹⁴ Ibidem, § 34 pkt 2.

¹⁵ Ibidem, § 32 pkt 1.

¹⁶ Ibidem, § 32 pkt 3.

- kolokwium ustnego lub pisemnego, obejmującego zakres jednego semestru.

Studentowi przysługuje prawo do jednego zaliczenia poprawkowego lub jednego egzaminu poprawkowego z każdego przedmiotu¹⁷.

Tabela 5

Przedmioty wprowadzone przez WNEiZ US dla pierwszego i drugiego stopnia kształcenia na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing”

Studia pierwszego stopnia	Godziny	Studia drugiego stopnia	Godziny
1	2	3	4
Pozostałe przedmioty	750	Pozostałe przedmioty	450
1. Finanse samorządowe	30	1. Zarządzanie płynnością finansową	30
2. Niemonetarne instytucje finansowe	15	2. Zarządzanie kapitałem	30
3. Zarządzanie ryzykiem finansowym	30	3. Monitoring finansowy	15
4. Sprawozdawczość finansowa	30	4. Systemy podatkowe	30
5. Podstawy rachunku kosztów	30	5. Finanse Unii Europejskiej	30
6. Rachunkowość sektora finansów publicznych	30	6. Rachunkowość podatkowa	30
7. Rachunkowość bankowa	30	7. Polityka bilansowa	30
8. Międzynarodowe regulacje rachunkowości	15	8. Wykorzystanie sprawozdań finansowych	30
9. Rachunkowość małych firm	30	9. Zaawansowana rachunkowość finansowa	45
10. Polityka gospodarcza	45	10. Przedmioty do wyboru	90
11. Analiza ekonomiczna	30	11. SeminaRIA magisterskie	90
12. Planowanie finansowe	45		
13. Międzynarodowe stosunki ekonomiczne	45		
14. Zarządzanie jakością	30		
15. Etyka w biznesie	30		
16. E-biznes	30		
17. Systemy informatyczne w zarządzaniu	30		
18. Przedmioty do wyboru	180		
19. SeminaRIA dyplomowe	45		
20. Praca dyplomowa	6		

¹⁷ Ibidem, § 36.

1	2	3	4
Przedmioty specjalizacyjne	180	Przedmioty specjalizacyjne	120
1. Wycena w rachunkowości	30	1. Rachunkowość grup kapitałowych	30
2. Kontrola i audyt wewnętrzny	30	2. Narzędzia organizacji rachunkowości	30
3. Etyka i normy wykonywania zawodu biegłego rewidenta	15	3. Sprawozdawczość i auditing spółek publicznych	30
4. Standardy rewizji finansowej	15	4. Narzędzia informatyczne w auditingu	30
5. Jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania spółek giełdowych	30		
6. Sprawozdawczość statystyczna	30		
7. Metody rewizji finansowej	30		
Razem	930	Razem	570

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 162/06/2010 z dnia 17.06.2010.

3. Ocena programu nauczania na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego

Ważnym głosem w dyskusji na temat kształtowania programu oraz sposobu jego realizacji jest opinia studentów. Z badań ankietowych przeprowadzonych w 2009 roku wśród studentów WNEiZ wynika, że przeważającą formą prowadzenia wykładu jest odczyt lub prelekcja. Forma ta dominuje szczególnie w pierwszych latach studiów. Stopniowo jej udział maleje z korzyścią dla ujęcia zagadnień w sposób problemowy oraz dyskusji. Dominującą formą prowadzenia ćwiczeń jest rozwiązywanie zadań. Zdaniem studentów większy nacisk należy położyć na przekazywanie im wiedzy z wykorzystaniem komputerowych programów księgowych oraz poprzez symulacje działalności gospodarczej¹⁸.

Szeroki zakres nauczania na stacjonarnych studiach pierwszego i drugiego stopnia specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” prowadzonych na

¹⁸ R. Jagoda, *Ocena programu nauczania przedmiotów związanych z rachunkowością przeprowadzona przez studentów Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego a potrzeby rynku*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis 273, Oeconomica 56, red. K. Brzozowska. Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2009.

Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego można podzielić na trzy główne obszary¹⁹:

- rachunkowość, finanse oraz powiązane zagadnienia;
- wiedza z zakresu organizacji i biznesu;
- zagadnienia dotyczące technologii informatycznych.

Uwzględniając ograniczone zasoby na realizację procesu dydaktycznego można stwierdzić, że liczba przedmiotów z zakresu rachunkowości, finansów, organizacji i biznesu wydaje się być wystarczająca. Wymiar godzinowy przeznaczany na zajęcia prowadzone w laboratoriach komputerowych budzi zastrzeżenia, które znajdują potwierdzenie w wynikach ankiety przeprowadzonej wśród studentów.

Ponadto warto zwrócić uwagę, że:

- na studiach pierwszego stopnia w grupie „pozostałych przedmiotów” zarezerwowano dla studentów 180 godzin na przedmioty do wyboru oraz tę samą liczbę godzin na przedmioty specjalizacyjne,
- na studiach drugiego stopnia na przedmioty do wyboru przeznaczono 90 godzin, a na przedmioty specjalizacyjne 120 godzin.

Zainteresowany zdobyciem uprawnień biegłego rewidenta student specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” w ramach „przedmiotów do wyboru” powinien zwrócić uwagę szczególnie na przedmioty, których zakres odpowiada tematyce egzaminów dla biegłych rewidentów. Wiedza niezbędna dla rewizji finansowej z zakresu podstawowych zasad zarządzania finansowego w jednostkach gospodarczych mogłaby być uzupełniona na zajęciach z przedmiotu „zarządzanie płynnością”. Umiejętność obsługi programów komputerowych niezbędnych w czasie pracy biegłego rewidenta mogłaby być przekazywana w ramach przedmiotu „rachunkowość skomputeryzowana”. Ciekawą propozycję stanowi również przedmiot „rachunkowość kreatywna”. Są to przedmioty znajdujące się na liście „przedmiotów do wyboru” dla studentów pierwszego stopnia studiów WNEiZ Uniwersytetu Szczecińskiego. Niestety, nie są one jednak adresowane do studentów kierunku „finanse i rachunkowość”. Wynika to z przyjętej zasady, według której „przedmioty do wyboru” dla danego kierunku studiów nie mogą być proponowane przez jednostkę, do której ten

¹⁹ W. Gos, *Kierunki rozwoju programu studiów na kierunku „finanse i rachunkowość”*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis 273, Oeconomica 56, red. K. Brzozowska, Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2009, s. 53–61.

kierunek jest przypisany. Wobec ograniczonych zasobów finansowych warto się zastanowić, czy przyjęta w tym zakresie zasada rzeczywiście spełnia oczekiwania studentów. Może woleliby oni pogłębiać wiedzę zgodnie z aspiracjami zawodowymi. Atrakcyjność tych przedmiotów mogłaby być podniesiona przez odpowiednią formę ich prowadzenia: zastosowanie problemowego ujęcia zagadnień w ramach zadań typu *case study* na zajęciach z „rachunkowości kreatywnej” i „zarządzania płynnością”, a na zajęciach z „rachunkowości skomputeryzowanej” – symulacji działalności gospodarczej.

Wiedza dotycząca technologii informacyjnych i systemów komputerowych wykorzystywanych w czasie rewizji finansowej jest przekazywana w ramach przedmiotu specjalizacyjnego „narzędzia informatyczne w auditingu”. 15-godzinny wymiar pracy w laboratorium przewidziany dla tego przedmiotu wydaje się być dalece niewystarczający, aby opanować te narzędzia. Umiejętności te mogłyby być doskonalone na zajęciach z „systemów informatycznych w rachunkowości. Rozszerzenie listy „przedmiotów do wyboru” o ten przedmiot spełniłoby oczekiwania studentów, którzy, jak wykazały przytoczone już badania ankietowe²⁰, postulują przekazywanie im wiedzy z wykorzystaniem komputerowych programów księgowych w większym zakresie.

W trakcie egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów sprawdzana jest także wiedza dotycząca zasad ładu korporacyjnego. W ramach przedmiotu specjalizacyjnego „jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania spółek giełdowych” jest wprawdzie omawiany temat „Dobre praktyki spółek giełdowych”, lecz może warto poświęcić więcej czasu na te zagadnienia i umożliwić studentom wybór przedmiotu „zasady ładu korporacyjnego”, prowadzonego na kierunku „finanse i rachunkowość” w ramach specjalności „finanse przedsiębiorstw i bankowość”. Studenci specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” nie mają zatem możliwości jego studiowania.

Pomyślniej wypada ocena zestawu „przedmiotów do wyboru” dla studentów drugiego stopnia studiów na kierunku „finanse i rachunkowość” na WNEiZ Uniwersytetu Szczecińskiego pod kątem ubiegania się o tytuł biegłego rewidenta. Mają oni możliwość zgłębienia zagadnień analizy finansowej w ramach przedmiotu „analiza finansowa banków i ubezpieczycieli” oraz „wykorzystanie wskaźników finansowych w ocenie przedsiębiorstw”. Wiedzę z zakresu ubez-

²⁰ R. Jagoda, *Ocena programu nauczania...*, s. 63–71.

pieczeń zdobytą w ramach przedmiotów kierunkowych mogą rozszerzyć wybierając przedmiot „podstawy teorii ubezpieczeń”.

Analiza i ocena programu nauczania na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” w świetle wymagań egzaminacyjnych dla kandydatów na biegłych rewidentów jest zasadna, zgodnie bowiem z Ustawą z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, Komisja może zwolnić kandydata na biegłego rewidenta, na jego wniosek, z egzaminów z przedmiotów objętych postępowaniem kwalifikacyjnym, jeżeli w tym zakresie zdał egzaminy uniwersyteckie lub równorzędne²¹. Warunki udzielania zwolnień określa, w formie uchwały zatwierdzonej przez Komisję Nadzoru Audytowego, Krajowa Rada Biegłych Rewidentów. Zwolnienie z egzaminu może nastąpić, jeżeli spełnione są łącznie niżej wymienione warunki²²:

- kandydat złożył wniosek o zwolnienie z jednego lub większej liczby egzaminów;
- kandydat zdał egzamin uniwersytecki lub równorzędny z wynikiem pozytywnym, z przedmiotów, które łącznie wyczerpują zakres tematyczny egzaminu objętego wnioskiem;
- od uzyskania dyplomu ukończenia uczelni nie upłynęło więcej niż trzy lata do dnia złożenia wniosku;
- na podstawie danych uzyskanych z uczelni Komisja Egzaminacyjna stwierdziła, że:
 - a) program nauczania przedmiotu lub przedmiotów, z których kandydat zdał egzaminy, wyczerpuje zakres tematyczny egzaminu w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na biegłych rewidentów, uchwalony przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów,
 - b) egzaminy z przedmiotu, w tym egzamin lub egzaminy zdane przez kandydata, przeprowadzane są w formie pisemnej, z zachowaniem zasady anonimowości oceny prac.

²¹ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie..., art. 9 ust. 5.

²² Uchwała nr 1802/41/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie warunków udzielania zwolnienia kandydata na biegłego rewidenta z egzaminów z przedmiotów objętych postępowaniem kwalifikacyjnym, jeżeli w tym zakresie zdał egzaminy uniwersyteckie lub równorzędne, § 2.2.

Podsumowanie

Analiza programu nauczania na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” na studiach stacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia oraz wymagań stawianych kandydatom na biegłych rewidentów skłania do kilku wniosków:

1. Zakres wiedzy weryfikowany podczas egzaminów dla kandydatów na biegłego rewidenta jest szeroki i w ogólnym zakresie odpowiada wiedzy zdobytej przez absolwenta specjalności „rachunkowość finansowa i auditing”.
2. Wyraźny brak w programie nauczania prawa gospodarczego może utrudniać samodzielne opanowanie wiedzy potrzebnej do uzyskania pozytywnej oceny z egzaminu z prawa, które swoim zakresem obejmuje prawo cywilne, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo spółek, prawo o postępowaniu upadłościowym i naprawczym, prawo regulujące działalność gospodarczą.
3. Egzamin dla kandydatów na biegłego rewidenta z prawa podatkowego jest podzielony na dwie części. Sugeruje to istotę oraz zakres zagadnienia. Wydaje się, że program nauczania na studiach, oferując studentom 30 godzin z przedmiotu „systemy podatkowe” oraz 30 godzin z „rachunkowości podatkowej”, nie jest w stanie zapewnić odpowiedniego przygotowania do tych egzaminów.
4. Prowadzenie zajęć, uwzględniające rozwiązywanie zadań typu *case study* oraz weryfikację wiedzy w tej postaci, a także za pomocą testów jednokrotnego wyboru, pozwoliłoby studentom opanować te formy. Wpłynęłoby to na ograniczenie stresu w czasie zdawania egzaminów na biegłego rewidenta, które odbywają się w tej właśnie postaci.
5. Zajęcia z rewizji finansowej, prowadzone przez biegłych rewidentów z odpowiednim przygotowaniem dydaktycznym, podnosiłyby atrakcyjność oferty edukacyjnej, studentom zaś umożliwiłyby weryfikację obranego kierunku rozwoju zawodowego.
6. Dostosowanie programu nauczania oraz formy zaliczenia przedmiotów do wymagań określonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w postaci uchwały zatwierdzonej przez Komisję Nadzoru Audytowego może umożliwić kandydatowi na biegłego rewidenta uzyskanie zwolnienia z egzaminów z przedmiotów objętych postępowaniem kwalifikacyjnym.

Analiza programu nauczania na specjalności „rachunkowość finansowa i auditing” w kontekście wymagań stawianych kandydatom na bieglych rewidentów jest zasadna i konieczna w swietle znowelizowanych przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyzszy. Przepisy tej ustawy wprowadzaja szereg zmian do modelu ksztalcenia. Miedzy innymi zwiększaja autonomię programową szkół wyzszych. Poprzez likwidację centralnych standardów nauczania uczelnie zyskaja swobodę w tworzeniu nowych autorskich kierunków studiów zgodnych z tzw. Krajowymi Ramami Kwalifikacji. Ustawodawca ogranicza jednak wspomnianą autonomię programową. Obliguje uczelnie do monitorowania kariery zawodowej swoich absolwentów w celu dostosowania kierunków studiów i programów ksztalcenia do potrzeb rynku pracy²³. Wskazuje ponadto na potrzebę współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym przez udział przedstawicieli pracodawców w opracowywaniu programów ksztalcenia i w procesie dydaktycznym²⁴.

Literatura

- Gos W., *Kierunki rozwoju programu studiów na kierunku „finanse i rachunkowość”*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis 273, Oeconomica 56, red. K. Brzozowska, Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2009.
- Jagoda R., *Ocena programu nauczania przedmiotów związanych z rachunkowością przeprowadzona przez studentów Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego a potrzeby rynku*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis 273, Oeconomica 56, red. K. Brzozowska. Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin 2009.
- Mazur Ł., *Zawody zaufania publicznego*, „Fiskus” 2007, nr 08, http://www.e.podatnik.pl/artukul/fiskus/12584/Zawody_zaufania_publicznego.html.
- Regulamin studiów Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyzszego z dnia 12 lipca 2007 roku w sprawie standardów ksztalcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów ksztalcenia, Załącznik nr 32, DzU 2007, nr 164, poz. 1166.

²³ Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyzszy, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU 2011, nr 84, poz. 455, art. 13a.

²⁴ Ibidem, art. 4 ust. 4.

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego na biegłych rewidentów, DzU 2009, nr 6, poz. 36.
- Strategia rozwoju Uniwersytetu Szczecińskiego na lata 2008–2015 – projekt*, Szczecin, styczeń 2008.
- Uchwała nr 1802/41/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie warunków udzielania zwolnienia kandydata na biegłego rewidenta z egzaminów z przedmiotów objętych postępowaniem kwalifikacyjnym, jeżeli w tym zakresie zdał egzaminy uniwersyteckie lub równorzędne.
- Uchwała nr 1868/43/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 11 maja 2010 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ramowego harmonogramu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego, określającego miejsce i termin przeprowadzania egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów, a także egzaminu z prawa gospodarczego dla osób, o których mowa w art. 5 ust. 3 i 4 ustawy.
- Uchwała nr 2059/44/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie terminów egzaminów dla kandydatów na biegłych rewidentów.
- Uchwała Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 162/06/2010 z dnia 17.06.2010.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, DzU 2005, nr 164, poz. 1365.
- Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, DzU 2009, nr 77, poz. 649.
- Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU 2011, nr 84, poz. 455.

Streszczenie

Uzyskanie tytułu biegłego rewidenta wiąże się z koniecznością zdania trudnych egzaminów. Celem działania Uniwersytetu Szczecińskiego jest kształcenie na kierunkach, które zaspokajają indywidualne i społeczne aspiracje i oczekiwania studiujących. Specjalność „Rachunkowość finansowa i auditing” jest adresowana, między innymi, do osób zainteresowanych wykonywaniem zawodu biegłego rewidenta. Zakres wiedzy weryfikowany podczas egzaminów dla kandydatów na biegłego rewidenta jest szeroki i w ogólnym zakresie odpowiada wiedzy zdobytej przez absolwenta specjalności „Rachunkowość finansowa i auditing”. Oferta edukacyjna, zwłaszcza w zakresie prawa oraz wykorzystania narzędzi informatycznych, mogłaby być poszerzona. Biorąc pod uwagę ograniczenia finansowe, warto zastanowić się również, czy nie zmienić przyjętej zasady adresowania „przedmiotów do wyboru” do poszczególnych kierunków. Nie bez

znaczenia jest również forma prowadzenia zajęć oraz sposób weryfikacji wiedzy w czasie egzaminów i zaliczeń. Wprowadzenie zmian dostosowujących program nauczania do zakresu wiedzy, która jest wymagana od kandydatów na biegłych rewidentów, jak również dostosowanie formy egzaminów, może uprawniać absolwentów uczelni do uzyskania zwolnienia z określonych egzaminów.

Słowa kluczowe: oferta edukacyjna, uczelnia wyższa, badanie sprawozdań finansowych

**THE EXAMS FOR CERTIFIED AUDITOR'S CANDIDATE
AND A STUDY PROGRAM AT THE FACULTY OF ECONOMICS
AND MANAGEMENT OF THE UNIVERSITY OF SZCZECIN IN THE AREA
OF FINANCIAL ACCOUNTING AND AUDITING**

Summary

The candidates for certified auditor are obligated to pass a lot of difficult exams. The study program at the Faculty of Economics and Management of the University of Szczecin in the area of Financial accounting and auditing is addressed to students interested in certified auditor's career. The scope of knowledge verified during the exams for certified auditor's candidates is large and in general accordance with the knowledge of Financial accounting and auditing specialty's graduate. However, the educational offer can be improved. The knowledge of law and information technology should be expanded. The current rule accepted in the field "subjects to choose" can be changed. The form of conducting a class and the way the knowledge is verified is also important. If the university put an effort into adapting the exam rules and the scope of knowledge applies to certified auditor's candidate, the students can be excused from the concrete exam.

Keywords: educational offer, university, financial statements examination

Translated by Kamila Okrój